

Pradzieje Tczewa

Opowieść o tczewskim wzgórzu

KOLOROWANKA

Pradzieje Tczewa

Opowieść o tczewskim wzgórzu

Prehistory of Tczew

The tale of the hill in Tczew

83-110 Tczew, ul. 30 Stycznia 4

www.fabrykasztuk.tczew.pl, tel. 58 530 44 81, fax 58 531 18 88

2010

Publikację wydano z okazji 750-lecia miasta Tczewa
na zlecenie i ze środków finansowych Centrum Wystawienniczo-Regionalnego Dolnej Wisły w Tczewie

Pomysł wydawnictwa: Alicja Gajewska

Koncepcja edytorska i tekst: Józef Ziółkowski

Koncepcja plastyczna: Barbara Motyl-Teclaw

Tłumaczenie: Wojciech Gieldon

Redakcja tekstu: Kamil Prabucki

Opracowanie graficzne i łamanie: Halina Rudko

Skład tekstu: Magdalena Treffler

© Copyright by
Centrum Wystawienniczo-Regionalne Dolnej Wisły w Tczewie, 2010

Wydanie II

ISBN 978-83-7380-906-2

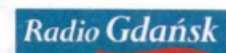
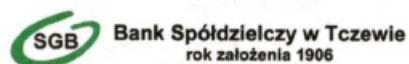
Wydawnictwo „Bernardinum” Sp. z o.o.
ul. Biskupa Dominika 11, 83-130 Pelplin
tel (58) 536 17 57; fax (58) 536 17 26
e-mail: bernardinum@bernardinum.com.pl
www.bernardinum.com.pl

Fabryka Sztuk

Centrum Wystawienniczo-Regionalne Dolnej Wisły w Tczewie
Tczew, 2010

W epoce kamienia

Dawno, dawno temu, w epoce kamienia, na wzgórzu, na którym dzisiaj istnieje tczewska starówka, stały szałas myśliwskie.

In the Stone Age

Long, long time ago, in the Stone Age, on the hill where today there is the Old Town of Tczew, there used to be hunters' huts.

- 1 niebieski/blue
- 2 żółty/yellow
- 3 pomarańczowy/orange
- 4 brązowy/brown
- 5 granatowy/navy blue
- 6 zielony/green

Λ

- 1 NIEBIESKI
- 2 ŻÓŁTY
- 3 POMARAŃCZOWY
- 4 BRĄZ
- 5 GRANATOWY
- 6 ZIEŁONY

Na nadwiślańskich łąkach żyły renifery i inne zwierzęta.

Reindeer and other animals used to live on the Vistula meadows.

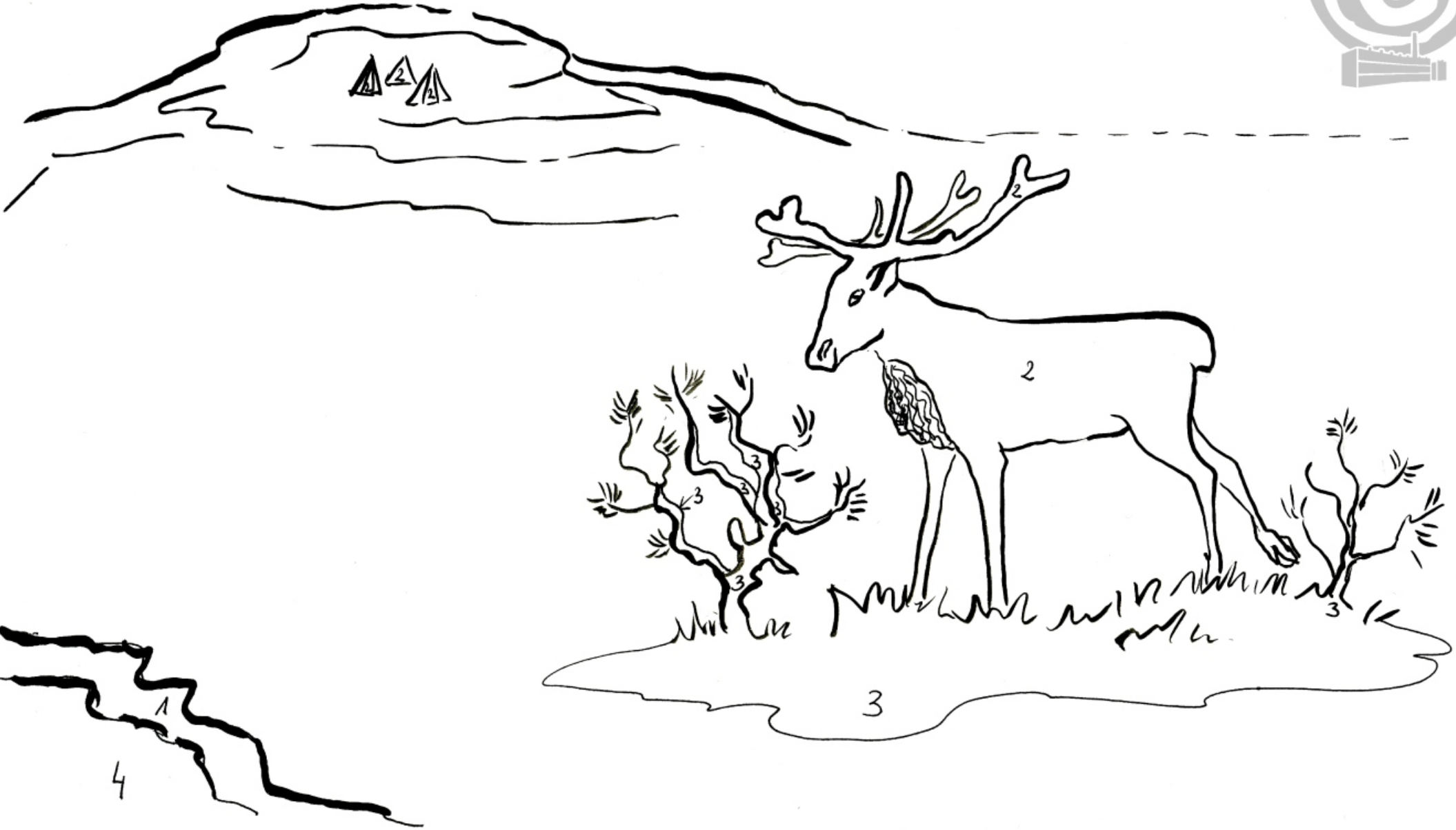
- 1 niebieski/blue
- 2 brązowy/brown
- 3 żółty-zielony/yellow-green
- 4 granatowy/navy blue

- 1 NIEBIESKI
- 2 BRĄZOWY
- 3 ŻÓŁTY-ZIELONY
- 4 GRANATOWY

1

1

Szałasy myśliwych wykonane były ze skóry.

The huts were made from animal skins.

- 1 brązowy/brown
- 2 żółty/yellow
- 3 czarny/black
- 4 zielony/green
- 5 niebieski/blue

5

- 1 BRĄZOWY
- 2 ŻÓŁTY
- 3 CZARNY
- 4 ZIEŁONY
- 5 MIEBIESKI

W epokach brązu i żelaza

W późniejszych epokach brązu i żelaza, tczewskie wzgórze zaludniło się. Wisłą, do zbudowanych z drewna osad, przybywali kupcy, handlujący ozdobami, mieczami z brązu.

In the Age of Bronze and Iron

In the later ages of Bronze and Iron the hill became inhabited; merchants dealing in ornaments and bronze swords came by the Vistula to settlements made of wood.

- 1 niebieski/blue
- 2 żółty/yellow
- 3 brązowy/brown
- 4 zielony /green
(jasny/light, ciemny/dark)
- 5 pomarańczowy/orange
- 6 granatowy/navy blue
- 7 czerwony/red
- 8 czarny/black

- 1 NIEBIESKI
- 2 ŻÓŁTY
- 3 BRĄZOWY
- 4 ZIEŁONY:
jasny, ciemny
- 5 POMARAŃZOWY
- 6. GRANATOWY
- 7. CZERWONY
- 8 CZARNY

Stawę gotowano nad ogniskami.

Food was cooked on campfires.

- 1 niebieski/blue
- 2 zielony/green
- 3 brązowy/brown
- 4 żółty/yellow
- 5 czarny/black
- 6 czerwony/red
płomień/fire

- 1 NIEBIESKI
- 2 ZIELONY
- 3 BRĄZOWY
- 4 ŻÓŁTY
- 5 CZARNY
- 6 CZERWONY / PROMIENI

Osad nad Wisłą bronili wojowie z łukami, dzidami i tarczami.
Do wyrobu różnych narzędzi, między innymi grotów dzid oraz brzytw,
używano brązu, a w późniejszych wiekach – żelaza.

The settlements on the Vistula were defended by warriors with arches,
spears and shields. Bronze and iron were used for making various tools,
among others spearheads and razors.

- 1 niebieski/blue
- 2 granatowy/navy blue
- 3 brązowy/brown
- 4 czarny/black
- 5 zielony/green
- 6 żółty/yellow
- 7 czerwony/red

- 1 NIEBIESKI
- 2 GRANATOWY
- 3 BRĄZOWY
- 4 CZARNY
- 5 ZIELONY
- 6 ŻÓŁTY
- 7 CZERWONY

W Wiśle łowiono ryby.

People used to fish in the river.

- 1 niebieski/blue
- 2 granatowy/navy blue
- 3 zielony/green
- 4 żółty/yellow
- 5 brązowy/brown
- 6 fioletowy/violet

- 1 NIEBIESKI
- 2 GRANATOWY
- 3 ZIELONY
- 4 ŻÓŁTY
- 5 BRĄZOWY
- 6 FIOLETOWY

W epokach brązu i żelaza mieszkało już w drewnianych chatkach.

In the ages of bronze and iron people used to live in wooden cabins.

- 1 niebieski/blue
- 2 żółty/yellow
- 3 zielony/green
- 4 brązowy/brown
- 5 czarny/black
- 6 fioletowy/violet
- 7 czerwony/red

- 1 NIEBIESKI
- 2 ŻÓŁTY
- 3 ZIELONY
- 4 BRĄZOWY
- 5 CZARNY
- 6 FIOLETOWY
- 7. CZERWONY

3

3

3

W Wiśle żyło mnóstwo ryb.
Czasami w sieci wpadały także ogromne jesiotry.

Plenty of fish used to live in the Vistula.
Sometimes a sturgeon was caught in the net.

- 1 niebieski/blue
- 2 zielony/green
- 3 granatowy/navy blue
- 4 brązowy/brown

- 1 NIEBIESKI
- 2 ZIELONY
- GRANATOWY
- 4 BRĄZOWY

1

4

4

Średniowiecze

W Lubiszewie żył książę Sambor II. Według legendy, pewnego dnia, jadąc na koniu, zobaczył na niebie dziwnego stwora: ni to orła, ni to lwa. Stworzeniem tym był gryf. Książę pojechał za nim do nadwiślańskiej osady, gryf zaś kazał mu przenieść stolicę z Lubiszewa do Tczewa. W nagrodę książę Sambor II umieścił tegoż dziwnego stwora w swoim herbie.

Middle Ages

Duke Sambor II used to live in Lubiszewo. According to a legend, one day when riding his horse, he saw a strange creature in the sky, half an eagle, half a lion. The duke followed him to a settlement on the Vistula and the griffin told him to move his capital from Lubiszewo to Tczew. In return duke Sambor II placed this strange creature on his crest.

- 1 żółty/yellow
- 2 niebieski/blue
- 3 brązowy-zielony/brown-green
- 4 pomarańczowy/orange

2

- 1. ŻÓŁTY
- 2. NIEBIESKI
- 3. BRĄZ-ZIEŁONY
- 4. POMARAŃCZOWY

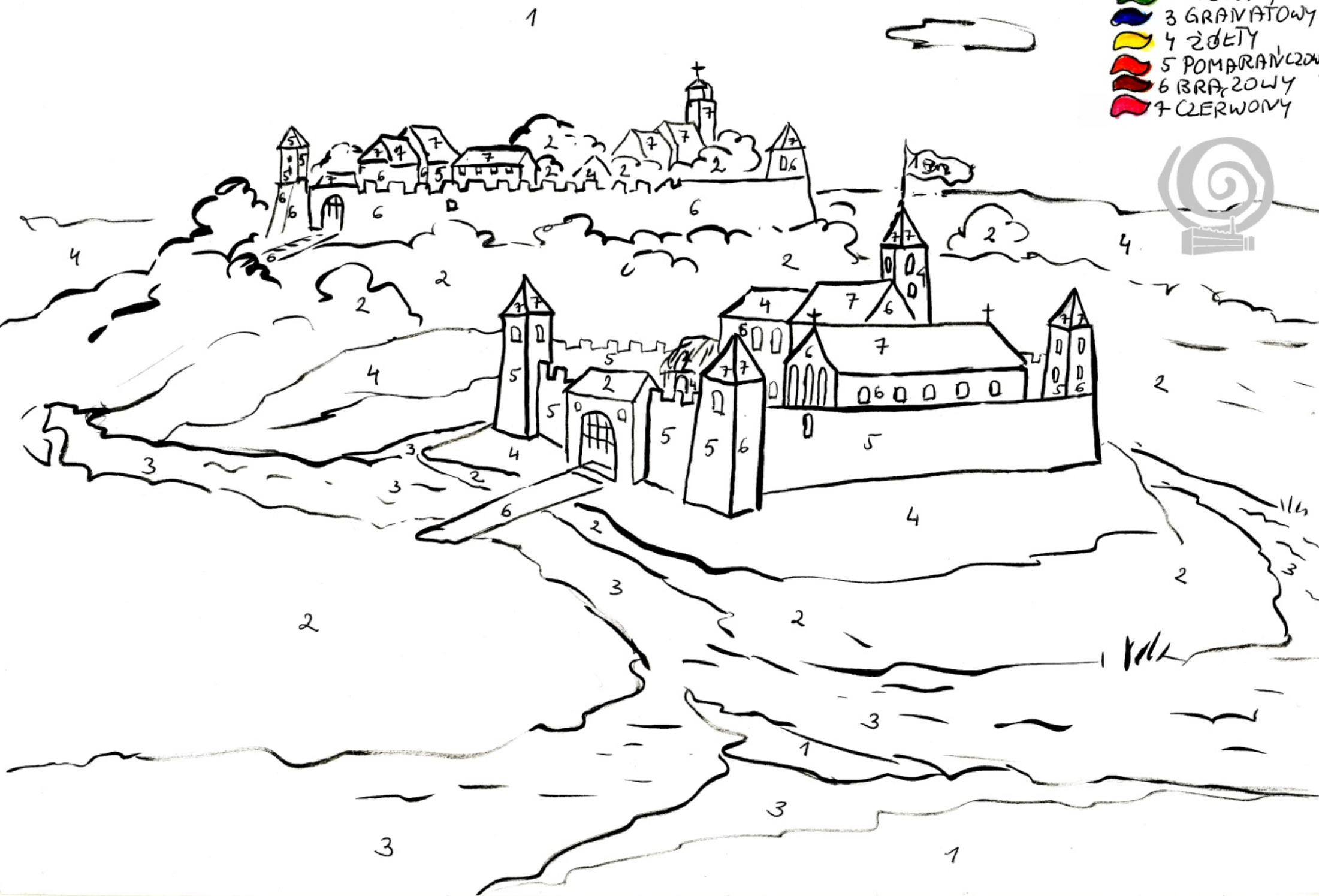
Na wysokiej skarpie powstał warowny gród.
U jego stóp Sambor II wybudował zamek.

A fortified town was established on the high hill,
at its feet Sambor II built a castle.

- 1 niebieski/blue
- 2 zielony/green
- 3 granatowy/navy blue
- 4 żółty/yellow
- 5 pomarańczowy/orange
- 6 brązowy/brown
- 7 czerwony/red

- 1 NIEBIESKI
- 2 ZIELONY
- 3 GRANATOWY
- 4 ŻÓŁTY
- 5 POMARAŃCZOWY
- 6 BRĄZOWY
- 7 CZERWONY

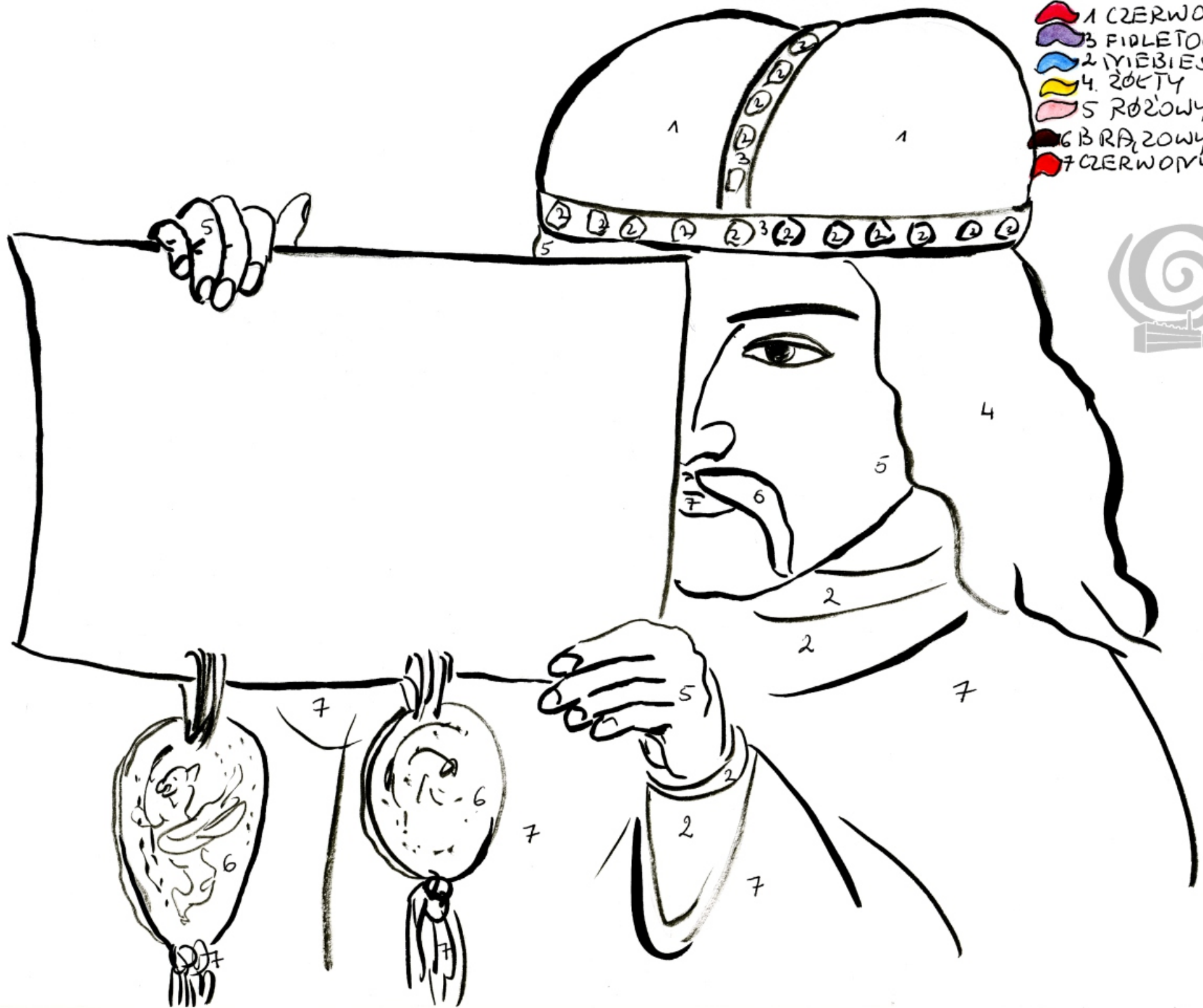
Na tczewskim zamku książę Sambor II ogłosił mieszkańcom, że Tczew stał się miastem.
Działo się to w 1260 roku.

It was at the castle that Sambor II announced that Tczew had become a town.
It was in 1260.

„In the name of the Father, and the Son, and the Holy Spirit, Amen. (...) We, by the Grace of God the Duke of Pomerania, wishing to preserve Our work intact, by the agreement of Our Wife, as well as by the advice of Our Sons and dignitaries of Our Court, have established a town in Tczew, by giving it the Lübeck law in all details, providing Our and Our legitimate descendants' rule in the town (...)”

-
- 1 czerwony/red
 - 2 fioletowy/violet
 - 3 niebieski/blue
 - 4 żółty/yellow
 - 5 różowy/pink
 - 6 brązowy/brown

- 1 CZERWONY
- 3 FIOLETOWY
- 2 NIEBIESKI
- 4 ŻÓŁTY
- 5 RÓŻOWY
- 6 BRĄZOWY
- 7 CZERWONY

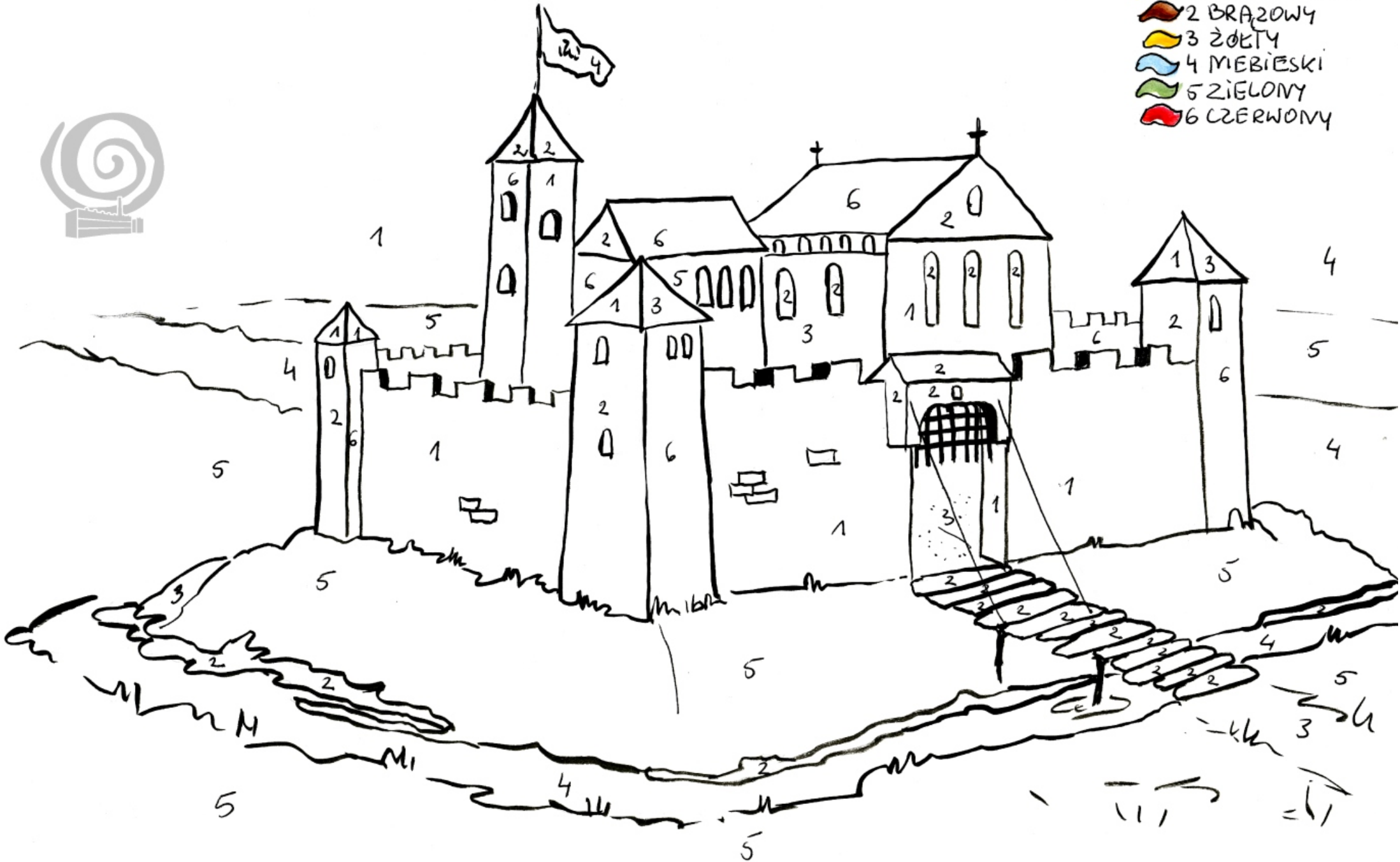
Pierwotnie był to zamek drewniany, potem murowany, a jego ruiny dotrwały do XIX wieku. Jednak tczewski zamek skrył tajemnicę swojego wyglądu i dokładnego miejsca, w którym się znajdował. Pewne jest, że istniał gdzieś przy ulicy Zamkowej.

Initially it was a wooden castle, later made of bricks, its ruins lasted until the 19th century. But its appearance and the precise location have remained a secret. It is sure that it was located somewhere in Zamkowa (Castle) Street.

- 1 pomarańczowy/orange
- 2 brązowy/brown
- 3 żółty/yellow
- 4 niebieski/blue
- 5 zielony/green
- 6 czerwony/red

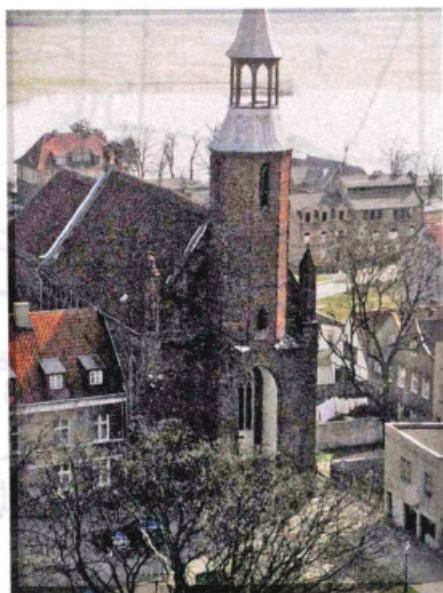
- 1 POMARAŃCZOWY
- 2 BRAZOWY
- 3 ŻÓŁTY
- 4 MIEBIESKI
- 5 ZIEŁONY
- 6 CZERWONY

W 1289 roku książę Mściwój II, założył w Tczewie klasztor dominikanów. Jeżeli wiesz, gdzie jest kościół Świętego Stanisława Kostki i Państwowa Szkoła Muzyczna, imienia Janiny Garści, to właśnie na tym terenie, w dawnych czasach żyli mnisi, zwani dominikanami.

In 1298 duke Mestwin II established a Dominican monastery in Tczew. If you know where the church of Saint Stanislaus Kostka and the School of Music named after Janina Garść are - this is where the monks called Dominicans used to live.

- 1 niebieski/blue
- 2 czerwony/red
- 3 pomarańczowy/orange
- 4 żółty/yellow
- 5 czarny/black
- 6 zielony/green

- 1 NIEBIESKI
- 2 CZERWONY
- 3 POMARAŃCZOWY
- 4 ŻÓŁTY
- 5 CZARNY
- 6 ZIELONY

1

I tak oto przewędrowaliśmy przez tysiące lat rozwoju Tczewa. Od bardzo dawnych czasów, w których, na pagórkach dzisiejszego placu Hallera, pasły się renifery, do współczesnego miasta, które liczy sobie już 750 lat.

And this is how we have gone through the millennia of Tczew's development. From the ancient times when reindeer used to feed on the hills of today's Hallera Square until the present – a 750 – year - old municipality.

Gdy niniejsza książeczka powstawała w 2010 roku miasto miało rzeczywiście 750 lat. Pamiętaj, że Tczew stał się miastem w 1260 roku.

-
- 1 niebieski/blue
 - 2 granatowy/navy blue
 - 3 czerwony/red
 - 4 pomarańczowy/orange
 - 5 żółty/yellow
 - 6 zielony/green
(jasny/light, ciemny/dark)
 - 7 brązowy/brown

- 1 NIEBIESKI
- 2 GRANATOWY
- 3 CZERWONY
- 4 POMARAŃCZOWY
- 5 ŻÓŁTY
- 6 ZIEŁONY/IASNY,
ciemny/
- 7. BRĄZOWY

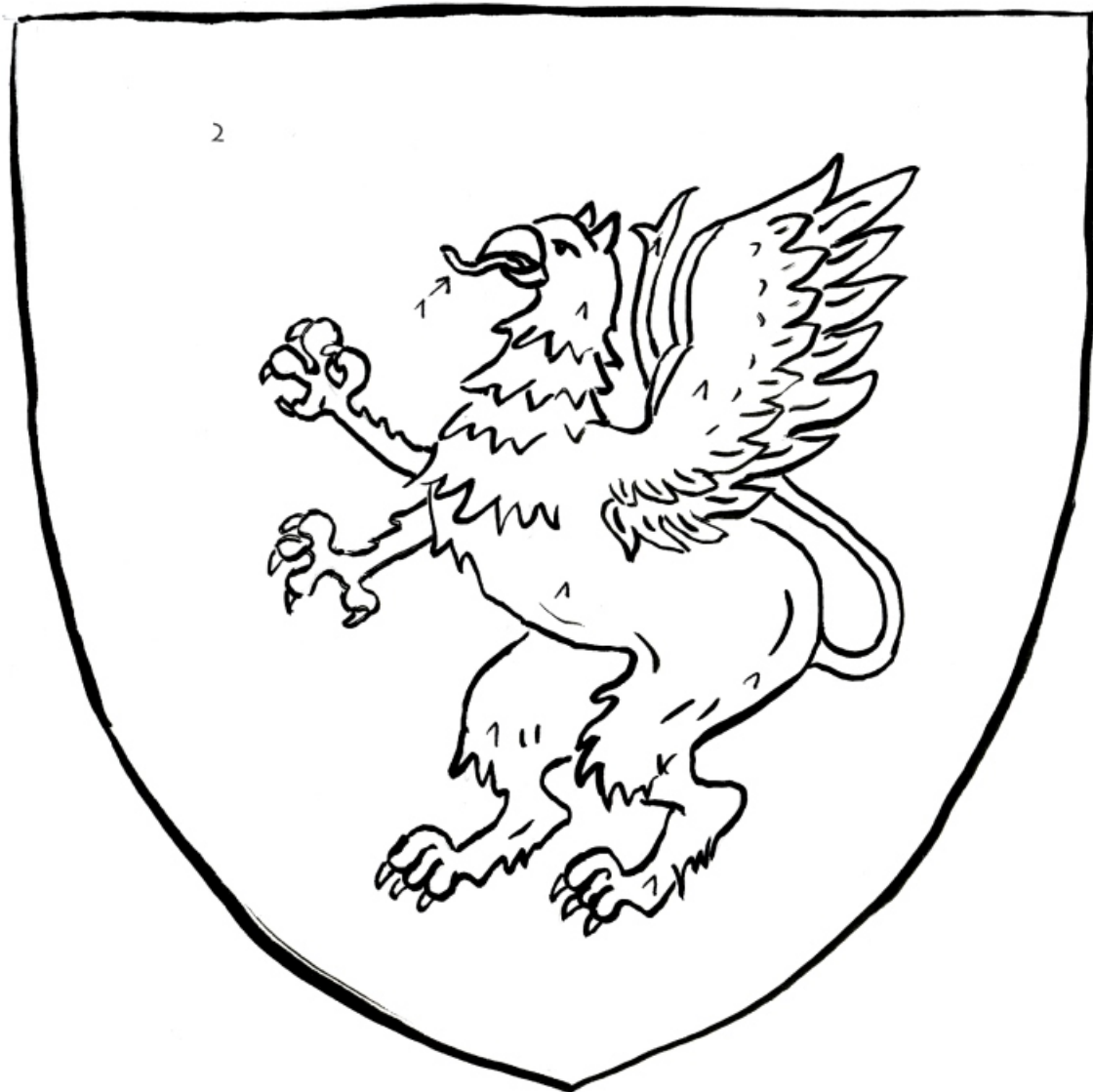

Zmieniała się historia Tczewa, a wraz z nią – herb miasta.
Dzisiaj z legendy o złotym gryfie na niebieskiej tarczy powstał inny herb.
Gryf jakby trochę przytył i wypiękniał. Współczesny herb funkcjonuje od 4 lipca 1990 roku.
Warto zainteresować się historią tego miasta,
w którym bywali nie tylko książęta, ale i królowie.

The history of Tczew, as well as its crest were changing.
From the original legend of a golden lion on a blue shield another crest
was established, the lion as if has shaped up and got more beautiful.
The present crest has been in use since the 4th of July 1990.
The history of the town that used to host not only dukes but
also kings is worthwhile getting interested.

- 1 czerwony/red
- 2 biały/white
- 3 żółty/yellow
(pazury i dziób
/claws and beak)

2

- 1 CZERWONY
- 2 BIAŁY
- 3. ŻÓŁTY / pazury i dziób

Druk:
Drukarnia Wydawnictwa „Bernardinum”, Pelplin
83-130 Pelplin, ul. Biskupa Dominika 11
tel. (058) 536 17 57, fax (058) 536 17 26

Fabryka Sztuk
The Factory of Arts

Centrum Wystawienniczo-Regionalne Dolnej Wisły w Tczewie
The Regional Showground Centre of the Lower Vistula River Valley in Tczew

Dyrektor (Manager) Alicja Gajewska

ul. 30 Stycznia 4, 83-110 Tczew

tel. (058) 530 44 81; fax (058) 531 16 88

www.cwrddw.tczew.pl

centrum@cwrddw.tczew.pl

ISBN 978-83-7380-906-2

9 788373 809062